

KALINOWSKI VIRÁG ALICJA

Az állatkínzás hazai szabályozása: találkozik-e a társadalmi igény és a jogalkotó akarata?

ABSTRACT

This study examines the evolution and necessity of criminal law provisions concerning animal cruelty. It further analyses the issue from a criminal procedural perspective, with particular emphasis on the potential applicability of substitute private prosecution. To determine whether the practical enforcement of these legal rules corresponds with societal expectations, the research incorporates a questionnaire-based survey. This aspect is especially significant, given that the incorporation of animal cruelty offences into Hungarian criminal legislation was itself partly driven by strong public demand.

Keywords: animal cruelty ■ ultima ratio principle ■ protected legal interest
■ community service ■ the potential applicability of substitute private prosecution in criminal proceedings

I. BEVEZETÉS

Az állatok védelme, az állatok jogi megítélése és önmagában az állatok kímélete érdekében való fellépés napjaink egyik olyan kérdésköre, ami a társadalom jelentős részét megmozgatja. Az elsődleges szempont, amiért kiemelten fontosnak tartom e kérdéskört, az maguknak az állatoknak a védelme, hiszen azt az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény (a továbbiakban: Ávtv.) preambuluma is kimondja, hogy az állatok érezni, szenvedni és örülni képes élőlények, és tiszteletben tartásuk, jó közérzetük biztosítása minden ember erkölcsi kötelessége.^[1] Egy utópisztikus világban talán az előbbi mondat második fordulata maradéktalanul megvalósulna, azonban sajnos ez napjainkban nem így van. Az állatok jólléte mellett nem elhanyagolható az állatkínzás ösztársadalmi vetülete sem; az egyes esetek jó része médiavisszhan-

[1] Ávtv. preambulum.

got kap és mély megbotráncozást kelt a társadalom jelentős hányadában, akik mintegy talióelv-szerűen „követelik” az elkövető megbüntetését, az állatot – szerencsésebb esetben – befogadó állatvédő szervezetek felé pedig támogatásukat fejezik ki. Ezeken túl van még más oka is annak, amiért az állatkínzás kiemelt figyelmet érdemlő bűncselekmény. Számos kutatás mutatta ugyanis ki azt, hogy azok a személyek, akik gyermekkorukban, fiatal korukban állatokat bántalmaztak, szignifikáns hajlamot mutatnak személyekkel szemben is erőszakos magatartást tanúsítására, és felnővén nagyon jelentős arányban el is követnek személy elleni erőszakos bűncselekményeket, tehát a téma kriminológiai oldalról való megközelítése sem hagyható figyelmen kívül.^[2]

Írásomban vizsgálom az állatkínzás tényállásának védett jogi tárgyát, több korszakon átívelően, különös tekintettel a jelenkori szabályozásra, ehhez kapcsolódóan pedig kifejezem álláspontomat azzal kapcsolatban, hogy lehet-e, lehetne-e helye pótmagánvádlóként történő fellépésnek állatkínzás esetén. Az általam vizsgált főbb pontok továbbá a hazai, állatkínzás tárgyú büntetőeljárások és az ezzel kapcsolatos bírói gyakorlat elemzése, arra a kérdésre keresve a választ, hogy a jogalkalmazó által kiszabott szankció konform-e a társadalom igényével. A teljesség igénye végett azonban nem elhanyagolható az állatkínzás bűncselekmény történeti fejlődésének bemutatása, valamint magának a hatályos anyagi jogi joganyagának az ismertetése, így ezekre is kitérek.

II. TÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEK

Az állatkínzás történeti fejlődésének áttekintése során két megközelítést találtam lényegesnek. Napjainkban nem kevés szó esik a nemzetközi magánjogi porondon is arról, hogy az állatokat jogi szempontból miként kezeljük. Értelem-szerűen nem sorolhatók a személyek körébe, ugyanakkor az az álláspont már nagyjából egységesnek látszik mutatkozni, hogy az állatok „kinőtték” a dolog kategóriáját.^[3] E kérdés, miszerint az állatok többek „lehetnek” pusztán a dolgoknál, és az emberiség állatokhoz való hozzáállása is atipikusnak mondható, szemben azzal, hogy miként viszonyulnak minden máséhoz, közel sem újszerű gondolat, ám mégis, évezredek múltán sem csúcsosodott ki egy igazán pontos jogi meghatározás, kategorizálás. Ezen aspektusból vizsgálom egyrészt a történeti előzményeket. Másrészt sorra veszem az elmúlt kétszáz évben az állatkínzás hazai büntetőjogi szabályozását, a vizsgálat origójául a védett jogi tárgyat helyezve, amely irányítúként szolgál abban, hogy a büntetőjog tulajdonképpen mit véd: az állatokat, speciális minőségük végett, vagy van más olyan érdek, amelynek védelmét a jogalkotó az állatkínzás büntetőjogi szabályozásán keresztül képes biztosítani.

[2] Hodges, 2008.

[3] Lénárdné – Nochta, 2022, 313-316.

Az Ávtv. preambulumban szereplő kijelentés, miszerint az állatok képesek érezni, szenvedni és örülni – tehát van lelkük –, már az ókori Görögországban sem volt idegen. A Krisztus előtti 5–6. században élt, az ókori görög filozófia emblematikus alakjai között számon tartott Püthagorasz is úgy vélte, hogy az emberek és az állatok között lelkük miatt rokonság áll fenn, ezért, ha az ember egy „rokon lelket” áldoz fel, igazságtalanul cselekszik. Plutarkhosz görög történetíró akként nyilatkozott Püthagoraszról, hogy a filozófus nem tanácsolta, hogy az emberek kegyetlenkedjenek az állatokkal, mivel úgy ítélte meg, hogy ez könnyen vezethet oda, hogy az emberek egymással is így bánnak majd. Plutarkhoszt magát is foglalkoztatták ezek a kérdések, melyeket rendkívül felvilágosult módon közelített meg: elismerte, hogy az állatok érző lények, képesek mind fájdalomra, mind örömet érezni, e tézisével pedig megteremtette az állatok védelmének modern újkori alapjait.^[4]

A római jogban az állatok ingó dolognak, *res mobilesnek* minősültek, a vadállatok egyben uratlan dolognak, *res nulliusnak*, azonban néhányat értékesebbnek tartottak a többinél – azokat, amelyeket igavonásra és teherhordásra használhattak –, és a *res Mancipi* kategóriájába sorolták. Ezek tulajdonának átruházásához ünnepélyes, alakiságokban gazdag tulajdonátruházási módra volt szükség, *mancipatióra* vagy *in iure cessióra*. Ebből kiolvasható az, hogy a római jogban is felismerték az állatok – egy szűkebb körének – értékét, ám ez gazdasági, vagyoni jellegű volt.^[5]

A középkorban alapjaiban változott meg az általános gondolkodásmód, a logika és a tudományok helyett a vallás vette át az uralmat. Ezzel az állatokról való felfogás is megváltozott. Aquinói Szent Tamás szerint az állatoknak nincsen lelke, ezért nem lehet vétkezni velük szemben, ugyanakkor – ahogyan azt már Püthagorasz is felismerte – ellenezte, hogy az emberek kegyetlenül viselkedjenek az állatokkal, mivel az emberekkel szembeni kegyetlenségre is hajlamosíthat.^[6] Assisi Szent Ferenc az állatokkal kapcsolatos középkori felfogást illetően kivételes alakja volt a kornak, azt tanította, hogy az emberek és az állatok testvérek, és számos művében írt arról, hogy a természet – így az állatok is – Isten teremtményei, és nem engedte, hogy bárki bántalmazza őket.^[7]

Az újkorban is jellemző volt az állatokra kedvezőtlenül ható gondolkodás, Descartes és Rousseau egészen egyszerűen mechanikai szerkezeteknek nevezte az állatokat, akik csak ösztönből cselekszenek.^[8] A fordulópontot Jeremy Bentham jelentette az állatokkal való bánásmód kérdését illetően, ő volt az első, aki nem vallási alapon kezelte egyenlőnek az állatokat. Bentham különbséget tett aközött, hogy egy állat leölése valamilyen hasznos okból történik-e, avagy sem, a szórakoztatás céljából való vadászatot is tiltani akarta. Mint ahogyan többen

[4] Newmyer, 1995, 41-43.

[5] Földi – Hamza, 2020, 278.

[6] Vetter, 2024, 33.

[7] Diós, 2009, 518-526.

[8] Vetter, 2024, 35.

előtte, Bentham is azt feltételezte, hogy az állatoknak való öncélú fájdalom okozása kegyetlen szokások kialakulásához vezethet. A korszakban, amelyben élt, elterjedt álláspont volt az is, hogy a vágóhidakon dolgozó mészárosok hajlamosabbak voltak agresszióra.^[9]

A 19. századdal kapcsolatban úgy vélem, a legfontosabb ezen írás szempontjából nem általánosságban az állatvédelem filozófiai fejlődésének vizsgálata, hanem a Csemegi-kódexé, amely tartalmazott szabályokat az állatkínzásra, kiemelt figyelmet szentelve annak, hogy a Csemegi-kódexben, valamint az utána következő jogszabályokban mit tekintett a jogalkotó védendő jogi tárgyának.^[10] A Csemegi-kódex – az 1878. évi V. törvénycikk – a bűncselekményeket három részre osztotta azok súlya szerint, büntetésekre, vétségekre és kihágásokra. A kihágásokat a Kbtk., az 1879. évi XL. törvénycikk tartalmazta, ebben található rendelkezés az állatkínzásra vonatkozóan. A törvénycikk, a közrend és a közszemérem elleni kihágások között úgy rendelkezik, hogy nyolc napig terjedhető elzárással és száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, aki nyilvánosan, botrányt okozó módon állatot kínoz, vagy durván bántalmaz, úgyszintén, ki az állatkínzás ellen kiadott rendeletet vagy szabályrendeletet megszegi.^[11] Ez a rendelkezés látszik, hogy – abból is, hogy mely fejezetben helyezte el a jogalkotó – védett jogi tárgyként nem az állatok jóllétét kezelte, hanem a közrendet és a közszeméremet, ezért feltétele a tényállásszerű elkövetésnek az, hogy nyilvánosság előtt történjen, botrányt okozó módon. Az állat csupán elkövetési tárgynak minősült, azonban kiemelő, hogy szemben a hatályos Btk.-val, a törvénycikkben nem korlátozódott le a gerinces állatokra. Az elkövetési magatartás háromféle lehetett, kínzás, durva bántalmazás, állatkínzás ellen kiadott rendelet vagy szabályrendelet megsértése, ez utolsó fordulat miatt pedig nem mondható, hogy a kihágási törvénybeli felsorolás zárt lenne, mivel ezek a rendelkezések további elkövetési magatartásokat szabályozhattak. Érdekesség azonban, hogy ha az elkövető más tulajdonában lévő állatot bántalmazott, az már más vagyonának a megrongálásának minősült, tehát elmondható, hogy az állatkínzás többes jogi tárggyal bírt, mely ez esetben az idegen vagyontárgyat takarta.^[12]

A 20. század elején úgy tartották, hogy a fővárosi lakosság körében elterjedtebb az állatkínzás, mint vidéken, ugyanis a vidéki népesség jelentős része foglalkozik állattartással, ezzel pedig az állatok értékét fel tudja becsülni. Emellett élt az az elképzelés is, hogy az állatkínzással szembeni fellépés prevencióként is hat, hiszen, ha a kihágókat „kis bűnökért” is megbüntetik, azzal tudatosítják bennük, hogy valóban elkerülhetetlen a büntetés, így súlyosabb bűncselekmények elkövetése esetén sem marad el a felelősségre vonás.^[13]

[9] Kniess, 2018, 556-572.

[10] Károlyi, 2006, 5.

[11] 1879. évi XL. törvénycikk, 86. §.

[12] Károlyi, 2006, 5-6.

[13] Baksa, 1925.

1955-től kezdve az állatkínzás szabálysértésnek minősült, miután az 1955. évi 17. törvényerejű rendelettel a kihágások megszűntek. Ezt követően 2004-ig kellett várni arra, a bűncselekmények közé kerüljön a Btk-ba az állatkínzás. E barbár cselekmények nemcsak napjainkban, hanem húsz évvel ezelőtt is megmozgatták a társadalmat. 2003. június 16-án egy kutyát kötött az autójuk után három vagyonőr, és miután többszáz méteren át húzták, a sérült állatot magukra hagyták, aki aztán szakszerű ellátásban részesült, ám ennek ellenére néhány nappal később elpusztult. Többszázezer magyar polgár követelte, hogy az állatkínzást minősítsék bűncselekménynek, hiszen szabálysértésként pártízezer forintos pénzbírság volt „mindössze” a kilátásba helyezett szankció, ezért 2004. március 8.-án az Országgyűlés módosította a Btk.-t, beemelve a bűncselekmények körébe az állatkínzást.^[14] Ebben láthatóan megnyilvánul az, miszerint egyes, társadalomban felbukkanó problémákra a megoldást a jogalkotó a büntetőjogi jogalkotásban látja, a jövőbeli bűncselekmények befolyásolásának módja a kriminalizáció, a szankciórendszer alakítása.^[15] A törvénymódosítás hatálybelépésétől tehát, vétség miatt, két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel volt büntetendő az, aki gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy vele szemben olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy maradandó egészségkárosodást vagy a pusztulását okozza, továbbá, aki állattartóként a háziasított emlősállatot vagy az ember környezetében tartott veszélyes állatot elűzi, elhagyja, kiteszi.^[16] E tényállásban az állat már nem csupán elkövetési tárgyként – mint a Csemegi-kódexben –, hanem egy összetettebb, védett jogi tárgy elemeként szerepel, a közbiztonság mellett. (Számos tényállási elem hasonlít a hatályos hazai szabályozásra, így részletesen majd annak keretében elemzem a tényállást, mivel e tanulmány fő kérdése nem az állatkínzás büntetőjogi fejlődése.) Az állatkínzás újraszabályozása mögött az emberi felelősségtudat növelése, illetve a megnövekedett számú, állatok elleni, indokolatlanul bántalmazó cselekmények visszaszorítására irányuló törekvés állt, amely törekvés megvalósításának eszközeként a jogalkotó *ultima ratio* jelleggel a Btk. módosításához nyúlt.^[17] Ha visszatérek ahhoz a kiindulóponthoz, hogy mi a büntetőjog célja – e kérdésben nem egyezik minden szakirodalmi álláspont –, meg kell, hogy állapítsam, hogy az állatkínzás esetében ténylegesen érvényesül az *ultima ratio* elve, miszerint, ha bizonyos cselekvéseket máshogyan nem lehet megelőzni, akkor kell a büntetőjoghoz, mint eszközhöz nyúlni. Azonban, ha van bármilyen más, nem büntetőjogi eszköz, ami alkalmas a célra, vagy jobban szolgálja a megelőzést, azokat kell alkalmazni.^[18] Az állatkínzás kitűnő példa arra, hogy van, amikor valóban nem elegendő nem büntetőjogi – hanem

[14] Magyar Állatvédelem: A kutya, aki miatt törvényt hoztak az állatkínzás ellen, 2022.

[15] Németh, 2019, 127-133.

[16] 2004. évi X. törvény a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és a hozzá kapcsolódó jogszabályok módosításáról, 2. §.

[17] Jámbor – Paulovics, 2014, 163.

[18] Husak, 2004, 217.

III. A HATÁLYOS BTK. SZABÁLYOZÁS: ALAP- ÉS MINŐSÍTETT ESETEK

A 2021. évi CXXXIII. törvénnyel hatályba lépett Btk.-módosítás hatályos jelenleg is. A következőkben áttekintem az állatkínzás alap- és minősített eseteit, kiemelve a sajátosságait, illetve, a végén foglalkozom közös jellemzőik elemzésével.

1. Az alapesetek

Állatkínzás alapesetét követi el és büntetendő az, aki gerinces állatot indokolatlanul olyan módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben indokolatlanul olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza.^[24] Az állatkínzás normaszövegének e részlete tartalmaz olyan fogalmakat, melyek áttekintése kiemelt fontosságú. 2004 óta változatlan az, hogy a védelem a gerinces állatokra terjed ki, e védelem és kiemelten történő kezelés az Ávtv. bekezdéseiben is megjelenik. Nem tényállásszerű tehát az, ha valaki az idézett elkövetési magatartást tanúsítja, de nem gerinces állattal szemben. Fontos, hogy mind a bántalmazással járó, mind a maradandó egészségkárosodást vagy pusztulást okozó bánásmódnak indokolatlannak kell lennie. E kifejezés okán nem minősül tényállásszerűnek az, ha az állat bántalmazására azért kerül sor, mert annak támadását másként nem lehetne elhárítani, tehát, ha jogos védelmi helyzetben történik a bántalmazás; bizonyítottság hiányában szüntettet meg az ügyészség egy állatkínzás vétsége miatt indult nyomozást, azonban az indokolásban kitért arra, hogy nem minősül indokolatlan bántalmazásnak az, ha az az állat által végrehajtott támadás elhárítása érdekében történik.^[25] Az Ávtv. meghatároz olyan eseteket, amikor az állat élete jogszerűen kioltható, és olyan eseteket is, amikor jogszerűen „okozható fájdalom” az állatnak, e bánásmódok sem minősülnek indokolatlannak, ugyanakkor az élet kioltásának módja meg kell, hogy feleljen a törvény követelményének, vagyis annak a lehető legkisebb szenvedést szabad okoznia, és a faj adottságainak figyelembevételével, szakszerűen és gyorsan kell történnie.^[26] Ilyen lehet többek közt a vágóállatok élelmezési célú elpusztítása, a prémtermelés, kártevőirtás, tudományos kutatások, és noha ezeket a törvény lehetővé teszi, a társadalom egyre nagyobb arányban tekinti ezeket erkölcsileg, az állatok jogai szempontjából megkérdőjelezhetőnek. Így nem valósul meg az állatkínzás, ha a terhelt olyan módon öli meg az állatokat, amely a háztáji gazdaságokban a baromfi levágásának tipikus módja.^[27] A bántalmazás fogalma alatt az elkövetési tárgyra irányuló fizikai vagy lelki ráhatás értendő.^[28] A bánásmód fogalma szélesebb, mint a bán-

[24] Btk. 244.§ (1) bekezdés a) pont.

[25] Mészáros, 2015, 114.

[26] Ávtv. 3.§ 10. pont.

[27] EBD2015. B.11.

[28] Polt, 2012.

talmazásé, mivel a bánásmód magába foglal passzív cselekményeket, mulasztást is, szemben a bántalmazással, amely aktív tevékenységet takar. Mulasztással elkövetett az állatkínzás, ha az az állat életfeltételeiről való gondoskodás elmulasztásában nyilvánul meg.^[29] A törvényi tényállás tekintetében fontos az, hogy nem eredmény bűncselekményről beszélünk, így nem kell, hogy valójában is bekövetkezzen a maradandó egészségkárosodás vagy pusztulás, elegendő az, hogy az elkövetési magatartás arra objektív módon alkalmas legyen. Üdvözlendő a jogalkotó ezen megközelítése, mivel így a szélesebb körben lehetővé váló jogalkalmazás némileg ellensúlyozza azt, hogy az állatkínzásnak csak a szándékos alakzata büntetendő, a gondatlan nem.^[30] Annak megállapítása, hogy az elkövető cselekménye alkalmas-e maradandó egészségkárosodás vagy pusztulás okozására, kulcsfontosságú, hiszen „ettől függ”, hogy beszélhetünk-e bűncselekmény elkövetéséről. E kérdés megválaszolására rendkívül nagy arányban kerül sor az eljárásban szakértő kirendelésére.^[31] Célszerű a lehető legrövidebb határidőn belül, amennyiben szükséges, az állaton a szakértői vizsgálatot végezni. A lényeges állapot értelemszerűen az elkövetés kori állapot.^[32]

Az állatkínzás alapesetének másik fordulata, mikor az elkövető gerinces állatot vagy veszélyes állatot elűzi, elhagyja, kiteszi. Ebben az esetben a gerinces állat mellett megjelenik a veszélyes állat fogalma is. Azt, hogy mely állat minősül veszélyes állatnak, a veszélyes állatfajokról és egyedeik tartásának szabályairól szóló 85/2015. (XII. 17.) FM rendelet mellékletei sorolják fel. Azért fontos ebben az esetben elkülöníteni egymástól a gerinces állatot a veszélyes állattól, mert bár való igaz, a mellékletben szereplő állatok jelentős aránya gerinces állat, szerepelnek a listán gerinctelenek is, melyek e fordulat esetén elkövetési tárgynak minősülnek. Az elkövetési magatartások az állat elűzése, elhagyása, kitétele. Az állat elűzése és kitétele tevőleges magatartás, míg az állat elhagyása passzív magatartással valósul meg.^[33] Az Ávtv. is kimondja, hogy az ember környezetében tartott, illetve veszélyes állat tulajdonjogával, tartásával nem szabad felhagyni, tilos az állat elűzése, elhagyása, kitétele.^[34] A büntetőjogi felelősségre vonás szempontjából lényeges körülmény, hogy ezek *delictum propriumnak* minősülnek, elkövetőjük csak olyan személy lehet, aki az állattartó, vagy ténylegesen birtokában tartja az állatot. Ez az Ávtv. rendelkezéséhez képest, úgy gondolom, rugalmasabb jogalkalmazást tesz lehetővé, mivel nem követelmény a tényállás-szerűséghez a tulajdonjog fennállása, elegendő az állat birtoklása is. Az, hogy az Ávtv. a tulajdonjogot tűzi feltételül, levezethető abból, hogy a paragrafus első mondata a tulajdonjoggal való felhagyás tilalmát deklarálja, majd a második mondatban azokat a magatartásokat jelöli meg, melyek azért tiltottak, mert azok

[29] EBD2014. B.8.

[30] Vetter, 2023.

[31] Bertaldó, 2016, 112-113.

[32] Fialka – Soczó, 2023.

[33] Polt, 2018.

[34] Ávtv. 8. §.

a tulajdonjoggal való felhagyást valószínűsítják meg. Az Ávtv. és a Btk. egymáshoz való viszonyára a későbbiekben még röviden kitérek. Állatkínzás alapesetért a kiszabható határozott idejű szabadságvesztés-büntetés speciális maximuma két év, minimum időtartamára a Btk. generális minimuma irányadó, vagyis három hónap.^[35]

2. A minősített esetek

2022. január 1-től a minősített esetek köre bővült, valamennyi minősített eset büntetett. A minősített esetek legtöbbje három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, a minimum határ ez esetben is a törvényi generális minimum.

A törvényben, sorrendben haladva, az első minősített eset, mikor az állatkínzást az állat különös szenvedését okozva követik el. Különös szenvedés az, amikor az állatnak hosszan tartó, nagyon súlyos fizikai és pszichikai gyötrelmet okoz az elkövetési magatartás, jellemzően a rendkívüli brutalitással véghezvitt tettek tartoznak ide. Ennek megítélése, hogy különös szenvedését okozta-e az állatnak az állatkínzás, a jogalkalmazó feladata, melyre – jellegéből eredendően – iránymutatásul szolgálhat a különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés bírói gyakorlata, az ott minősítést megalapozó tényezők.^[36] A gyakorlatban azonban számos esetben előfordul, hogy e kérdés megválaszolása szakértői igénybevételével történik.^[37]

Míg a fentebb kifejtettek értelmében, az első alapeseti fordulat szerint, az állat maradandó egészségkárosodásának okozására vagy pusztulására alkalmas indokolatlan bánásmód, bántalmazás ütközik a büntető törvénybe – minősített eset, ha az állatkínzás több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza. Ez az állatkínzás egyik kivételes esete, amikor a befejezett bűncselekményhez szükséges az eredmény megvalósulása – tehát ez esetben materiális bűncselekményről beszélünk –, amely több állat maradandó egészségkárosodása vagy pusztulása. Ahhoz, hogy több állatról beszélhessünk, elegendő két állat vonatkozásában is az eredmény bekövetkezése. Fontos kiemelni ezen esettel kapcsolatban, hogy az eredmény bekövetkezésére nem kell, hogy kiterjedjen a szándékosság, elegendő a gondatlanság is.^[38]

A nagy nyilvánosság előtt történő elkövetéssel, mint minősített esettel kapcsolatban a legfőbb kérdés, hogy mit kell nagy nyilvánosságként kezelni. A Btk. értelmező rendelkezései között bár szerepel a „nagy nyilvánosság”, azonban nem jelentését adja meg, hanem azt rögzíti, hogy nagy nyilvánosság alatt azt kell érteni, mikor a bűncselekményt sajtótermék, médiaszolgáltatás, sokszorosítás vagy elektronikus hírközlő hálózaton való közzététel útján követik el. Minden esetben fennáll a nagy nyilvánosság előtti elkövetés, ha az online közösségi mé-

[35] Btk. 36.§, Btk. 244. § (1) bekezdés.

[36] Karsai, 2022.

[37] Bertaldó, 2016, 112-113.

[38] Btk. 9. §.

diában történik, akár kommentben, élő közvetítésben.^[39] Ezen eset büntetőtörvénybe kerülése kezelhető lenne „visszatérésként” is, a Csemegi-kódex – a történeti áttekintés során kifejtésre került – szabályozásában tényállási elemként szerepelt a nyilvánosan, botrányt okozó elkövetés. A Csemegi-kódex ezen elem miatt kezelte a közrend és közszemérem elleni bűncselekmények között, azokat tekintette a jogi tárgynak. A hatályos törvényben viszont különbség, hogy a nagy nyilvánosság előtt való elkövetés nem az állatkínzás feltétele, hanem minősítő körülmény.^[40]

Minősített eset, ha az állatkínzást az állatok védelméről és kíméletéről szóló törvényben meghatározott, az állat kedvtelésből való tartásától, illetve az érintett állatfaj tartásától eltiltással érintett állattal szemben, az eltiltás tartama alatt követik el. Kiemelendő, hogy ezen eltiltás vonatkozásában nem Btk.-beli szankcióról beszélünk, hanem az Ávtv.-ben szereplő jogkövetkezmenyről, alkalmazása a jegyző, mint elsőfokú hatóság hatáskörébe tartozik.^[41] Ez esetben az eltiltás kettőtől nyolc évig terjedhet.^[42] Aki tehát ennek tartama alatt, az eltiltással érintett állattal szemben vagy kedvtelésből tartott állattal szemben követ el állatkínzást, azzal szemben minősített eset szerinti elkövetés kerül megállapításra.

Szintén minősített eset az, ha az elkövető az állatkínzást állatkínzás vagy tiltott állatviadal szervezése bűncselekmény miatti elítélését követő két éven belül követi el. A tiltott állatviadal szervezésének tényállása szintén a környezet és természet elleni bűncselekmények között található, a Btk. 247. §-ban.

További két olyan minősített eset szerepel a Btk.-ban, ahol a büntetési tétel magasabb, mint a korábban részletezett minősített esetek esetén. A szabadságvesztés kiszabható mértéke egy évtől öt évig terjed, ha az állatkínzást mérge alkalmazásával, vagy az állat elpusztítására alkalmas csaletek kihelyezésével, több állat pusztulását okozva valósítják meg.^[43] Szükséges a mérge fogalmának meghatározása, amelyet a fejezet végén a törvény maga rendez: mérge olyan veszélyes anyag vagy keverék, amely toxikológiai tulajdonságai alapján a belégzése, lenyelése vagy a bőrön át történő felszívódása esetén az állat életét veszélyezteti, illetve az állat különös szenvedését vagy maradandó egészségkárosodását idézheti elő.^[44] Az állat elpusztítására alkalmas csaletek, mint az elkövetés eszköze véleményem szerint egy rendkívül tág kategóriát ölel fel, ezáltal széles körben alkalmazhatóvá téve a normaszöveg e fordulatát. Az eszköz milyensége önmagában közömbös, egyetlen kritériumnak kell megfelelnie, annak, hogy alkalmas legyen arra, hogy az állatot elpusztítsa. Példának okáért említhető az a hírportálokra is olvasható hír, miszerint az egyik budapesti lakó-

[39] Dornfeld, 2023, 400.

[40] Vetter, 2023.

[41] Nagy Cs., 2022.

[42] Ávtv. 43. §.

[43] Btk. 244.§ (3) bekezdés a) pont.

[44] Btk. 253/A. §.

telepen valaki gombostúkkal teletűzdelt virslidarabokat szórt szét a fűben, és ezzel több, a környéken sétáltatott ebnek sérelmet okozott, mivel azok a virslidarabokat megpróbálták elfogyasztani. Az állattartók fémkeresővel több, mint ötven ilyen csalétket találtak a környéken.^[45] Ez esetben a minősített eset bekövetkezéséhez eredmény szükséges, nevezetesen több állat pusztulása. Ehelyütt is fennáll az, hogy az eredményhez, mint a bűncselekmény minősítő körülményéhez fűzött súlyosabb jogkövetkezmények akkor alkalmazhatóak, ha az elkövetőt az eredmény tekintetében legalább gondatlanság terheli, a szándékosság nem feltétel.^[46] Álláspontom szerint olyan célzatos tettről van szó ilyen eszközök kihelyezése esetén, hogy rendkívül kicsi az esély arra, hogy az elkövető ne szánt szándékkal, állatoknak való rendkívül komoly sérelem okozása, az állatok elpusztítása céljából helyezte volna el ezeket, és ne terjedne ki az eredményre legalább eshetőleges szándéka. Való igaz, ha ezekben az esetekben szükséges lenne az, hogy az eredményre kiterjedjen a szándékosság, a jogalkalmazás köre szűkebb lenne, illetve a szándékosság bizonyításának kihívásai is akadályt jelentenének (ez ugyanakkor bármely olyan esetre is igaz lenne, ahol a minősítő körülmény az eredmény, ezért rendkívül fontos szabálynak tartom a Btk. 9. §-át). Ugyanakkor e körülményt, miszerint az elkövető kifejezetten kegyetlen támadást hajt végre előre meg nem határozható számú állatok testi épsége, élete ellen, célszerű értékelni a büntetés kiszabásakor. Kiemelendő azonban, hogy ezen eset előkészületét is vétségként büntetni rendeli a Btk., a büntetés két évig terjedő szabadságvesztés. A példaként említett esetben előkészület valósult volna meg, ha csalétket helyeznek ki, azonban azok nem okoznak egyetlen ebnek sem sérelmet. (A példában kísérleti stádiumról beszélhetünk, mivel valamennyi állat életét megmentette a szakszerű ellátás, ezért az állat pusztulása, mint befezett bűncselekményhez szükséges eredmény nem valósult meg.)

Egy évtől öt évig terjedő a szabadságvesztés akkor is, ha az elkövető az állatkínzást különös visszaesőként követi el.^[47] Különös visszaeső a szándékos bűncselekmény elkövetője, ha korábban szándékos bűncselekmény miatt végrehajtható szabadságvesztésre ítélték, és a büntetés kitöltésétől vagy végrehajthatósága megszűnésétől az újabb bűncselekmény elkövetéséig három év még nem telt el, és mindkét alkalommal ugyanolyan vagy hasonló bűncselekményt követ el.^[48] Itt hasonló jellegű bűncselekmény az állat pusztulását okozva elkövetett természetkárosítás, az állatkínzás, a tiltott állatviadal szervezése.^[49]

Az egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés büntetési tételkerettel kapcsolatban megjegyzendő, hogy e mérték azonos azzal a mértékkel, ami gondatlan emberölés esetén szabható ki, tehát a jogalkotó elismerése fedezhető fel ebben,

[45] Magyar Állatvédelem: Gombostúkkal átszúrt virsliket szórtak szét Budapesten, 2024.

[46] Btk. 9. §.

[47] Btk. 244.§ (3) bekezdés b) pont.

[48] Btk. 459.§ (1) bekezdés 31. pont.

[49] Btk. 244.§ (6) bekezdés.

miszerint az állatkínzás társadalomra veszélyessége fokozottan jelentős. Tekinthető ez emellett akként is, hogy valamelyest megvalósulni látszik a társadalom korábban már említett, talióelv-szerű igénye az állatkínzókkal szemben, azaz, hogy ilyen súlyos szankciót helyez kilátásba a Btk.

Minden esetben szándékos bűncselekményről beszélünk [kivéve a 244. § 2) bekezdés b) pont és a 244. § 3) bekezdés a) pont szerinti minősített esetben, az ott kifejtettekre tekintettel], ami mind egyenes, mind eshetőleges szándékkal megvalósítható. Az elkövető kívánja a cselekménye eredményét és ennek elérése érdekében cselekszik, vagy az elkövető látja előre cselekmény következményét, és bár nem kívánja azt, de bekövetkeztébe belenyugszik.

IV. A VÉDETT JOGI TÁRGYRÓL

1. A védett jogi tárgyról általában

Az egyes, Btk.-ban szereplő tényállások elemzése körében a jellemző megközelítés, hogy még mielőtt sorra vennénk és áttekintenénk a tényállási elemeket, megnevezzük a tényállás részének nem minősülő védett jogi tárgyat.^[50] A szakirodalom szerint azonban a jogi tárgy pontos fogalmának meghatározása nehéz kérdés, többféle megközelítés létezik, ám a fogalom tisztázásához megfelelő kiindulópontként bír maga a büntetőjog feladatának meghatározása – a polgárok szabad és békés együttélésének biztosítása, alkotmányos alapjogok garantálásával, vagyis a jogtárgy-védelem. Ahhoz, hogy valami jogi tárgy legyen, nem feltétel, hogy fizikailag testet öltjön, ám nem is csupán eszmei képződmény. Szükséges az ugyanis, hogy olyan formát öltsenek, hogy meg lehessen sérteni. Kérdéses azonban az, hogy a jogi tárgy minden esetben védelmet igényel-e. A büntetőjog szubszidiaritása végett azonban erre a kérdésre a válasz nemlegesnek bizonyul, hiszen a büntetőjog az állam beavatkozásának ultima ratiója, és csak akkor alkalmazható, ha elkerülhetetlen a társadalom védelme érdekében, és enyhébb eszköz nem bizonyult hatásosnak.^[51]

Azt, hogy a büntetőjog – és egyébként maga a jog – mit tekint védendő értéknek, az azt mutatja meg, hogy általában a társadalom mely értékeket tekint fontosnak, és mint ahogyan maga a társadalom változó jelenség, így ezen értékek köre is az adott társadalom álláspontjának kifejeződése, az azonban már büntetőpolitikai kérdés, hogy mely magatartások büntetendők.^[52]

[50] Mészáros, 2020, 46.

[51] Nagy F., 2008, 3-8.

[52] Németh, 2011, 28-37.

2. Az állatkínzás védett jogi tárgya(i) és a pótmagánvád lehetősége

Az állatkínzás esetén a védett jogi tárgy összetett képet mutat, jelentős kihívást jelent csupán egy jogi tárgyat megnevezni. Elsősorban az állat, mint érző lény egészségéhez, védelméhez, szükségtelen szenvedéséhez való joga tekintendő védett jogi tárgynak, ami a történeti áttekintésben kifejtettek alapján egy hosszú fejlődési folyamat eredményének tekintendő, és abban, hogy aktuálisan mit tekintett a büntetőjog a védett jogi tárgynak, fellelhetők az állatokhoz való viszonyulás aktuális fázisai. Beszédes ezzel kapcsolatban önmagában már az, hogy a tényállás a Btk.-ban a környezet és a természet elleni bűncselekmények között található meg. Ez erősíti azt, hogy napjainkban az állatvédelem, a környezetvédelem kiemelt figyelmet és cselekvést igénylő, globális szinten jelenlévő kihívás, ahol az államoknak aktívan fel kell lépniük az élővilág megóvása érdekében, így az állatkínzással, mint az állatok egyéni vagy többes érdekét sértő cselekménnyel szemben.

Közvetetten (esetenként közvetlenül, másodlagosan) védett jogi tárgy továbbra is a közrend, a közérkölc, kiváltképpen azon minősített eset tekintetében, amely a nagy nyilvánosság előtt elkövetett állatkínzást pönalizálja. Létezik a szakirodalomban ezek mellett olyan álláspont is, mely jogi tárgyként kezeli az állat gazdájának az állat irányába való érzelmi viszonyulását. Ezzel kapcsolatban a sértetti minőség kérdése is felmerül, hiszen az érzelmi viszonyulás, az állatkínzással a gazdának okozott pszichés sérelem alapján az állat gazdáját megilleti a sértetti minőség és a büntetőeljárásban magánfélként történő fellépésének lehetősége. Nem lehetetlen kiállni amellett az elgondolás mellett sem, hogy az állat gazdáját – sértettként – megillessen a pótmagánvád lehetősége: egyrészt, az állat gazdájának jogos érdekének közvetlen sérelme ugyanis fennállhat ilyen helyzetekben,^[53] melyet alátámaszthat az is, hogy ha a rongálás sértettje felléphet pótmagánvádlóként, az állatkínzás esetén is felléphetne az állat gazdája,^[54] mivel nem elhanyagolható szempont, hogy az állatkínzás okozhat kárt, vagyongan okozott értékcsökkenést – illetve esetenként felmerülhet a *damnum emergens* mellett a *lucrum cessans* is, például haszonállatok vonatkozásában, így akár kár helyett beszélhetünk vagyoni hátrányról is – az állat elpusztulásával. A bírói álláspont jelenleg elismeri, hogy a büntetőeljárás szabályok valóban nem jelölik meg a pótmagánvádlóként való fellépés anyagi jogi korlátait, és tételes felsorolást sem tartalmaznak arról, hogy mely bűncselekmények esetén van helye pótmagánvádnak. A bírói álláspont az is, hogy mindezekből nem következethető arra, hogy minden bűncselekménynek feltétlenül van pótmagánvádlóként való fellépésre jogosult sértettje.^[55] Ebből a mondatból azzal egyet kell értenem, hogy valóban nem feltétlenül van minden bűncselekménynek pótmagánvádra jogosult sértettje. De azon sértetteknek, akik jogos érdekét a bűncselekmény

[53] 90. BK vélemény.

[54] Ambrus, 2021, 452-466.

[55] BH2013.183.

közvetlenül sérti, lehet. Nem tartom véletlennek azt a jogalkotói megfontolást, hogy nincs taxatív felsorolás arra vonatkozóan, mely Btk. különös részi tényállások sértettjei léphetnek fel pótmagánvádlóként. Amennyiben a jogalkotó ezt a kört rendezni kívánta volna, rendelkezhetett volna a magánvádhoz hasonlóan, felsorolással. Továbbá egyébként sem „feltétlen” az, hogy kiből válhat pótmagánvádló: a sértett kizárólag a feljelentés elutasítása, az eljárás megszüntetése vagy védejtés esetén léphet fel pótmagánvádlóként, kizárólag közvadás ügyben, de nem lehet fellépni hatóságot támogató személy ellen, illetve szükséges a már említett közvetlen sérelem.^[56] A közvetlen érintettség állatkínzás esetén nemcsak anyagi aspektusból állhat fenn, hanem a korábban említettek szerint érzelmi alapon is. Napjainkban az emberek mintegy 95%-a tekinti társállatát a barátjának, 87%-a pedig családtagként kezeli, kutatás igazolja továbbá azt is, hogy az egyén kutyájával való kapcsolatában biztonságot él meg, ezt a biztonságot pedig el is veszíti, ha a kutyájával a kapcsolatát elveszti, így, ha az állat kimúlik.^[57] Ezekből következtethető arra, hogy az állat gazdájának igenis közvetlen érdeke sérül, ha az állat állatkínzás „áldozata” lesz, a gazda lelki egészségi állapota komolyan sérülhet. A lelki egészség pedig jogilag védendő, az Alaptörvény maga fekteti le, oly módon, hogy kinyilvánítja: mindenkinek joga van a testi és lelki egészségéhez.^[58] Az egészséghez való joggal kapcsolatban említenék egy lengyel szakirodalomban olvasott esetet, amely speciális megközelítéssel foglalkozott a segítőkutyákra elkövetett állatkínzással.^[59] Segítőkutyák esetében az állat, mint érző lény egészségéhez, védelméhez, szükségtelen szenvedésének elkerüléséhez való jogán túl megjelenik a segítőkutya által segített személy egészségéhez való joga is, ugyanis az érintett személynek nem csupán lelki, hanem komoly fizikai támaszt is nyújt a kiképzett segítő állat, a személy jogos érdekének közvetlen sérelme állásponton szerint így bekövetkezik. E példa említésével is szemléltetni kívánom azt az elgondolást, hogy lehetséges lehetne a pótmagánvadás eljárás sértettként az állat gazdája számára.

V. ÁLLATKÍNZÁS A BÍRÓI GYAKORLATBAN

Feltevéssem, hogy a társadalmi igény arra, hogy a bíróság súlyos szankciót, végrehajtható szabadságvesztés-büntetést alkalmazzon szankcióként állatkínzás vétsége vagy büntette végett elítéltek esetén, rendkívül megnövekedett az elmúlt években. Ugyanakkor a társadalmi akarat nem feltétlenül valósul meg, jellemzőbb az, hogy a kifejezetten súlyos esetben is az elkövetőkre végrehajthatóságban felfüggesztett szabadságvesztést vagy pénzbüntetés szankciót szabjon ki

[56] Bíróság.hu: Pótmagánvadás eljárás, 2024.

[57] Magyar, 2020, 11., 24.

[58] Alaptörvény, XX.cikk (1).

[59] Lizak, 2017, 95.

a bíróság, vétség esetén pedig megrovást, próbára bocsátást alkalmaz. A büntetőbíróság az a fórum, ahol a társadalom értékítélete érvényesülhet a jogalkalmazáson keresztül, azonban korlátlan ez sem lehet. Az Alaptörvény deklarálja a 26. cikk (1) bekezdésében, hogy a bírák függetlenek és csak törvénynek vannak alárendelve.^[60] Az állatkínzásos ügyekkel kapcsolatban kettős hozzáállás tapasztalható a társadalomban, az egyik az állatok kedves, gyámoltásra szoruló, házikedvencként való bemutatása, melyhez gyakorta társulnak a figyelem felkeltését célzó, kölyökállatokról készült képek, amelyek hatására az egyénekből hevesebb érzéseket váltanak ki az egyes bűncselekmények, nagyfokú sajnálatot, szomorúságot éreznek az állat iránt, kimondható az is, hogy ezek pszichésen megterhelik az egyéneket. Másodsorban az esetek leírásakor használt jelzők, kifejezések, melyek az eset brutalitását írják le, továbbá a felhasznált fényképes dokumentációk az egyénekből a szomorúság mellett egyéb negatív érzéseket is kiváltanak, mint az elkövető iránti bosszúvágy, rosszakarás, annak kívánása, hogy az elkövető „szenvedjen” tetteért.^[61]

Úgy vélem, a bírói gyakorlat az, amiben a választ első körben érdemes keresni arra a kérdésre, hogy miért az a büntetés kerül kiszabásra az egyes esetekben, ami. A következő ítéleteket annak fényében vizsgálom, hogy az egyes tényállásokat hogyan minősítették és milyen büntetést szabtak ki, illetve a büntetés kiszabását milyen indokokra alapozták.

1. 2014.07.B8. számú elvi bírói döntés: állatkínzás büntette

Az elvi tartalommal is bíró, 2014. 07. B8. számú Zalaegerszegi Törvényszék, mint másodfokú bíróság által hozott bírósági határozattal foglalkozom első ízben. Ez a bírósági határozat mondta ki, hogy az állatkínzás büntette passzív magatartással, az állat életfeltételeiről való gondoskodás elmulasztásával is elkövethető.

A másodfokú szakaszt megelőzően, elsőfokon az ügyet a Nagykanizsai Járásbíróság tárgyalta. Az elsőfokú bíróság a vádlott bűnösségét egyrendbeli állatkínzás büntetében állapította meg, a hivatkozott jogszabályhely a régi Btk., vagyis a 1978. évi IV. törvény 266/B. § (1) bekezdés a) pontja és (2) bekezdése voltak, miszerint, aki gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A vádlott állattartói tevékenységet folytatott, azonban felhagyott az állatairól való gondoskodással, ez a mulasztása pedig tizenhét szürkemarha elpusztulásához és több állat elhullásközeli állapotához vezetett, továbbá a telepen található öt kutyából egyet rendkívül súlyos állapota miatt végül el kellett altatni, a többi négy eb pedig olyan rövid láncon volt tartva, hogy a lehullott csapadékhoz, mint vízhez sem jutottak

[60] Ambrus, 2022, 514-528.

[61] Vetter, 2020, 51.

hozzá. A telepen tartott mangalicasertések állapota közepes volt. A vádlott paszív magatartása az állatorvos-szakértő szakvéleménye alapján különösen nagy szenvedést okozott a telep állatainak, megszegte a jó gazda gondosságának követelményét, melyet az Ávtv. ír elő.

A vádlott által elkövetett bűncselekmény esetére a kiszabható határozott idejű szabadságvesztés felső határát két évben szabályozta a régi Btk., a vádlottat az elsőfokon eljáró bíróság nyolc hónap börtön fokozatban végrehajtandó szabadságvesztés-büntetésre és egy év közügyektől eltiltásra ítélte. Az ítélet ellen a vádlott és védője enyhítésért fellebbezett. A megyei főügyészség fellebbezésében az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását és a vádlott cselekményének elbírálásánál az elbíráláskor hatályos Btk. alkalmazását és a cselekménynek a hatályos jogszabály szerinti minősítését indítványozta. Indítványozta továbbá azt, hogy a bíróság állapítsa meg, hogy a vádlott legkorábban a kiszabott szabadságvesztés kétharmad részének kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra. Továbbiakban, így a kiszabott büntetési nem és tétel tekintetében is, az ítélet helybenhagyására tett indítványt.

A főügyészség indítványát a Zalaegerszegi Törvényszék alaposnak találta, az ítéletet a következőkben megváltoztatta: a másodfokú bíróság nem az elkövetés kori, hanem az elbíráláskori Btk.-t, a 2012. évi C. törvényt alkalmazta. Ez azon a szabályon alapult, miszerint az elbíráláskor hatályban lévő új büntetőtörvényt kell alkalmazni, ha aszerint a cselekmény már nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálendő el.^[62] Ebben az esetben az új Btk. alkalmazását az alapozta meg, hogy a vádlottra kiszabott határozott idejű szabadságvesztésből, a hatályos Btk. alapján a vádlott a szabadságvesztés időtartama kétharmadának kitöltése utáni napon, de legalább három hónap utáni napon feltételes szabadságra bocsátható. Ezért alkalmazta tehát a felülbírálat során a törvényszék a 2013. július 1-jén hatályba lépett büntető törvényt, és e rendelkezést ítéletében is érvényre juttatta.

Mivel a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságtól eltérő törvényt alkalmazott, hozzáigazította a jogszabályhelyet is, melyre a vádlott bűnösségét alapította, a vádlott ennek értelmében állatkínzás minősített esetében bűnös, cselekménye a Btk. 244. § (1) bekezdés a) pont, (2) bekezdés a)-b) pontjába ütközött. A másodfokú bíróság nem változtatott a büntetés nemén és mértékén: súlyosabb büntetést nem szabhatott volna ki a súlyosítási tilalom végett, mivel a vádlott terhére nem terjesztettek elő fellebbezést,^[63] ugyanakkor a büntetést nem is enyhítette. A törvényszék az elsőfokú bíróság által alkalmazott szankciót tatarányosnak ítélte meg: megállapította, hogy a büntetés arányban áll a vádlott cselekményének társadalomra veszélyességével és a bűnösség fokával, továbbá megfelel a büntetés kiszabásában írt elveknek. Egy esetlegesen enyhébb büntetés kiszabásával kapcsolatban a másodfokon eljáró bíróság az elsőfokú bíróság által figyelembe vett körülményeken felül enyhítő körülményként értékelte azt, hogy a vádlottnál alkoholos személyiségtorzulás állt fenn, ellenben súlyosító kö-

[62] Btk. 2.§ (1)-(2) bekezdés.

[63] Be. 595.§ (1) bekezdés.

rülményként értékelte azt, hogy a vádlott cselekménye kétszeresen is súlyosabban minősül.

Mindezekre tekintettel, nem találta alaposnak a vádlott és a védő enyhítésre irányuló fellebbezését, a vádlott közömbössége és cselekménye több állat különös szenvedéssel járó pusztulását okozta, ezért mind a speciális, mind a generális prevenció céljainak érvényre juttatása érdekében nem látta indokoltnak a szabadságvesztés végrehajtásának próbaidőre történő felfüggesztését. A fentebb már említett, a feltételes szabadságra bocsátásra vonatkozó szabályt a törvényszék alkalmazta.

Különleges ez az eset, mivel az elsőfokon alkalmazott Btk. szerinti tényállás esetén a szabadságvesztés-büntetés tételkeretének teteje két év, míg a másodfokon alkalmazott, hatályos Btk. szerinti tényállás esetén három év. Elmondható, hogy az elsőfokú bíróság a középérték alatti tartamú szabadságvesztést szabott ki – a középérték abban az esetben 13,5 hónap volt, míg a kiszabott büntetés 8 hónap –, ezért úgy vélem, ilyen nagyfokú középértéktől való eltérés esetén szükséges lett volna a bíróságnak indokolnia az eltérés okát. A középértéktől való eltérés oka „tovább nőtt” a másodfokú bíróság által hozott ítélet következtében, melynek oka, a fentebb kifejtettek alapján, egyrésről másik büntető törvény alkalmazása, amely súlyosabb büntetést is lehetővé tett volna, továbbá az, hogy érvényesült a súlyosítási tilalom, így a bíróság legfeljebb a vádlottra kedvezőbb irányba térhetett volna csupán el a bünteteskiszabás kérdésében. Úgy vélem azonban, az elsőfokon eljáró bíróság részletes indokolása a középértéktől való eltérés kérdésében szükséges lett volna a bírói gyakorlat formálása szempontjából is, mivel az ügyben kiszabott büntetés a különös szenvedésnek kitett, továbbá annak következtében elhullott állatok számával nem teljesen konform.

2. Állatkínzás vétsége tárgyában, három fokon folytatott büntetőeljárás

a. A Dunakeszi Járásbíróság B.148/2020/8. számú határozata (elsőfok)

Az ügyészség a Btk. 244. § (1) bekezdés b) pontjába ütköző és aszerint minősülő és büntetendő állatkínzás vétsége elkövetése miatt – miszerint állatkínzás vétségét követi el az, aki gerinces állatát vagy veszélyes állatát elűzi, elhagyja vagy kiteszi – emelt vádat a vádlott ellen. A vádlott 2018. júliusban macskája nem kívánt szaporulatából származó, körülbelül kéthónapos kölyökmacskát bedobott egy ház kertjébe, ily módon próbált az állatnak gazdát találni. A kertben nem sokkal ezután az ingatan tulajdonosának kutyái rátámadtak a kismacskára, amely ezt a támadást nem élte túl. A vádlott tagadta, hogy tudomással bírt volna arról, hogy az ingatlan kertjében kutyákat tartanak. A vádlott a törvényi tényállással kapcsolatban akként érvelt, hogy az esetében nem valósult meg, hiszen a macskát nem „ki”, hanem „betette”, továbbá nem is elűzte, hanem egy olyan ingatlant választott elhelyezési helyül, ahol látszólag olyan anyagi helyzet áll fenn, hogy az állat gondozására alkalmas. A vádlott védője nyilatkozatában kiemelte,

hogy a vádlott részéről hiányzik a szándékosság – mely szükségszerű az állatkínzás megállapításához, hisz az szándékos bűncselekmény –, a vádlott ugyanis azt szeretette volna, hogy állatának jó sora legyen, továbbá előadta, hogy védence cselekménye nem veszélyes a társadalomra, és védence ténybeli tévedésben is volt, nem tudhatta, hogy a kertben kutyák vannak. Az elsőfokon eljáró bíróság felmentő ítéletet hozott, több aspektusból is igyekezett alátámasztani döntését. A bíróság álláspontja szerint a magatartás akkor lesz tényállásszerű, ha az elkövető, a gerinces állata birtoklásával, gondozásával, felügyeletével szándékosan és véglegesen úgy hagy fel, hogy az állat számára nem biztosítja az állat más személy általi további birtoklását, gondozását, felügyeletét. Az ítéleti indoklás szerint pedig a vádlott alappal bízhatott abban, hogy a jó anyagi helyzetre valló, rendezett kert tulajdonosai majd az állat gondját viselik, tehát az elkövető az állat további birtoklását, gondozását, felügyeletét tulajdonképpen biztosította, nem mellesleg hivatkozta azt, hogy a dolog birtokát megszerzi, akinek a dolog tényleges hatalmába jut,^[64] így a macskának új birtokosa, gazdája lett, az ingatlan tulajdonosa személyében. Ezen álláspontjával kapcsolatban a bíróság egyet nem értését fejezte ki azzal a bírói gyakorlattal kapcsolatban, miszerint az állatkínzás vétsége megvalósulhat abban az esetben is, ha az elkövető az általa megfelelőnek tartott gazda állattartással kapcsolatos álláspontjára nem kérdez rá, hanem arra vonatkozóan egyéb körülményekből von csak le következtetéseket, mint ahogyan az jelen esetben is történt. Döntésében központi indoklásként szerepelt több ízben is a „macskák természete”, nevezetesen az, hogy „a macskákat nehéz féken tartani”, így a macska birtoklásával való „felhagyás” is végső soron magán az állaton múlik, és nem a gazdájának döntésén.

Véleményem szerint irreleváns az, hogy a vádlott „betette” a macskát és nem „kitette”, mint ahogyan az elkövetési magatartás szerepel a tényállásban. A kitétel alatt nem a *de facto* magatartás értendő, miszerint az állat egy helyiségből, zárt, elkerített térből elkerítetlen, szabad területre kerül, hanem az, hogy a birtokosának kikerül a hatalmából, amely keretében az az állat gondozását ellátta. Így a tényleges helyszín, ahova az állat kerül, közömbös, ha kikerült tulajdonosa hatalmából, annak aktív, szándékos magatartása következtében. Ennek következtében „a macskák természete” nem hívható fel érvként azzal kapcsolatban, hogy esetükben az állat gazdájától függetlenül is kitételre kerülhet az állat. A macska jelen ügyben sem saját elhatározásából került ki gazdája hatalmából, hanem annak cselekménye következtében. A vádlott szándékossága ezek alapján fennállt arra, hogy az állat véglegesen kikerüljön hatalmából, ez pedig elegendő ahhoz, hogy az állatkínzás vétsége, a 244. § (1) bekezdés b) pontja megvalósuljon, további eredményt a befejezett stádiumhoz a törvény nem követel meg. Helytelen az elsőfokú bíróság azon megközelítése is, hogy a vádlott gondoskodott az állat további gondozásáról azzal, hogy kéretlenül az ingatlan tulajdonosának birtokába adta. A felhívott Ptk. szakasszal kapcsolatban rögzítendő, hogy

[64] Ptk. 5:2. §.

főszabály szerint, ha valakinek az ingatlanában vagy ingó vagyontárgyában mások az ő tudomása nélkül elhelyeznek egy dolgot, ő nem válik birtokossá. Akkor lesz a tényleges hatalom megszerzőjeként birtokos, ha a tudomására jut, hogy az a dolog ott van, és ezt vagy ennek a lehetőségét elfogadja.^[65] Jelen ügyben ez nem valósult meg, „az új birtokos” nem tudott arról, hogy a kölyökmacska a kertjében van.

b. Budapest Környéki Törvényszék Bf.314/2021/8. számú határozata (másodfok)

Az ügyészség az elsőfokú ítélet ellen fellebbezett a vádlott terhére, a bűnösség megállapítása és büntetés kiszabása végett. Az ügyet másodfokon a Budapest Környéki Törvényszék tárgyalta, és megváltoztatta az elsőfokú bíróság ítéletét. A bíróság a fellebbezéssel támadott ítéletet, az elsőfokú eljárással együtt, annak teljes terjedelmében bírálta felül. Az elsőfokú bíróság ítélete részben megalapozatlan, az a megállapított tényekből további tényre helytelenül következtetett.^[66] A törvényszék a részbeni megalapozatlanságot kiküszöbölte, ennek során az elsőfokú bíróság által lefolytatott bizonyítást érintő ügyiratok tartalma, ténybeli következtetés alapján az elsőfokú bíróság által megállapított tényállástól részben eltérő tényállást állapított meg, emellett megállapította az elsőfokú bíróság által felmentett vádlott bűnösségét is.^[67] Megállapította, hogy az elsőfokú bíróság tévedett, amikor azt állapította meg, hogy a vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény.

A Budapest Környéki Törvényszék érvelésében hasonlókat rögzített, mint a fentebb kifejtett álláspontomban szereplők. A törvényszék rögzítette, hogy mi lett volna a vádlott által tanúsítandó helyes eljárás. A vádlottnak a kismacska kertbe helyezésekor legalább be kellett volna csengetnie a házba és informálnia a tulajdonost arról, hogy egy kismacsskát tett a kertbe. Azt, hogy felismerte, hogy helytelenül cselekedett, alátámasztja azt, hogy a helyszínen mindössze másodpercekig tartózkodott, majd sietősen eltávozott. A becsengetés hiánya pedig arra utal, hogy a vádlott azért mulasztotta azt el, mert azzal számolt, hogy az ingatlan tulajdonosától majd nemleges választ kap arra a kérdésre, hogy vállalkozna-e a kisállat gondozásáért.

A törvényszék ezekre tekintettel megállapította a vádlott büntetőjogi felelősségét. A vád tárgyává tett cselekmény a Btk. 244. § (1) bekezdés b) pontjába ütköző vétség, mely két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, a bíróság szankció gyanánt két év próbára bocsátotta a vádlottat. A törvényszék részletesen indokolta a próbára bocsátás intézkedés alkalmazásának körülményeit. A vádlott javára értékelte büntetlen előéletét, a jelentős időmúlást. A vádlott terhére értékelte azt, hogy a kismacska elpusztult. Az állatkínzás alapvetően nem

[65] Wellmann, 2024.

[66] Be. 592.§ (2) bekezdés d) pont.

[67] Be. 593.§ (1) bekezdés c) pont.

eredménybűncselekmény – ennek részleteit fentebb ismertettem –, ugyanakkor a vádlott magatartása – közvetetten – egy állat számára végzetes volt, így ez feltétlenül meg kell, hogy jelenjen, mint súlyosító körülmény. A törvényszék álláspontja szerint ezekre tekintettel intézkedés alkalmazását találta a leginkább célravezetőnek.

Kifejezetten érdekesnek – és helyénvalónak – találok az ítélet indoklásában szereplő azon megfontolást is, miszerint a törvényszék az állatkínzás tényállásának alapesetét, annak a) és b) pontját különválasztotta, annak ellenére, hogy ugyanaz a törvényi fenyegetettségük. Büntetés kiszabási szempontból nem hanyagolható ugyanis a különbségtétel, a két fordulatban szereplő elkövetési magatartás között jelentős eltérés áll fenn. Az első fordulatban, a) pontban szereplő elkövetési magatartás, a gerinces állat indokolatlanul oly módon való bántalmazása vagy gerinces állattal szemben indokolatlanul olyan bánásmód alkalmazása, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza, „érzetre” inkább feltételez az állat kínzására, állatnak való rosszakarúsa irányuló egyenes szándékot, mint az alapeset b) pont szerinti második fordulata, vagyis gerinces állat vagy veszélyes állat elűzése, elhagyása vagy kitétele. Az előbbi pontban megjelölt elkövetési magatartások feltételezik, hogy az elkövető „közelebb áll érzelmileg” ahhoz, hogy az állatot szenvedni lássa, szándékosan tanúsít olyan magatartást, amely alkalmas arra, hogy az állat egészsége károsodjon, vagy az elpusztuljon. Eredmény ugyan nem szükséges ahhoz, hogy a cselekmény tényállásszerű legyen, azonban az elkövető szándéka az eredményre is kiterjedhet, például hosszú ideig láncra kötött kutyáját éheztetni, azzal a céllal, hogy az állat elpusztuljon. Az utóbbi esetében a szándékosság az elűzésre, elhagyásra, kitételre terjed ki. A *de facto* „kínzás” az ezek következtében az állat gondozásának, felügyeletének hiányával bekövetkező állapotban rejlik, mely állapot vezethet az állat szenvedéséhez, elhullásához. Ezekre ugyanakkor az elkövető szándéka már kevésbé valószínű, hogy kiterjed, a cél az állattól való „megszabadulás”. Amennyiben az elkövető célja közvetlenül az állat bántalmazása, szenvedés okozása lenne, az elkövető az a) pont szerinti elkövetési magatartások egyikével inkább tudná elérni célját. Jelen ügy kiváló például szolgál erre, az elkövető ugyanis a macskától megszabadulni kívánt, nem az volt a célja, hogy az állat indokolatlan bántalmazásával olyan helyzetet idézzen elő, mely alkalmas maradandó egészségkárosodás okozására vagy az állat elpusztulására, és annak eshetőségébe bele sem nyugodott. Erre utal a vádlott vallomása és személyi körülményei.

c. Fővárosi Ítéltábla Bhar.62/2022/5. számú határozata (harmadfok)

Az ügyben sor került harmadfokú eljárásra is, az első- és a másodfokú bíróság döntése egymással ellentétes volt, mivel a másodfokú bíróság az elsőfo-

kon felmentett vádlott büntetőjogi felelősségét állapította meg,^[68] így a védő fellebbezhetett a vádlott felmentéséért. Harmadfokon a Fővárosi Ítéltábla a másodfokú ítéletet végzésével helybenhagyta. Egyetértett a másodfokú bíróság álláspontjával, miszerint az ingatlan tulajdonosa nem vált a macska gondozójává azzal, hogy azt a vádlott elhelyezte a kertjében, illetve azzal is, hogy a vádlott nem győződött meg arról, hogy a macska gondozása biztosított lesz-e. A Fővárosi Ítéltábla nem találta megalapozottnak azon védői érvelést sem, miszerint hiányzik a társadalomra veszélyesség, mivel az megállapítható az állatnak, mint érző lénynek – és mint védett jogi tárgynak – okozott sérelem folytán. A vádlott vonatkozásában nem találta helytállónak továbbá azt a büntethetőséget kizáró okot sem, hogy az a cselekménye társadalomra veszélyességében tévedett, és arra alapos oka volt: e tévedés hiányát alátámasztja a vádlott vallomása, továbbá az, hogy a helyszínről a kamerafelvételeken láthatóan sietősen távozik, tudatában lévén annak, hogy helytelenül cselekszik, mivel állatának gondozásával felhagy, azt magára hagyja, anélkül, hogy konzultált volna a tulajdonossal, akinek a kertjében elhelyezte.

A harmadfokú bíróság végzése indoklásában rögzítette azt a büntetés-kiszabási elvet, miszerint a büntetést a büntetés céljának szem előtt tartásával, a törvényben meghatározott keretek között úgy kell kiszabni, hogy igazodjék a bűncselekmény tárgyi súlyához, a bűnösség fokához, az elkövető társadalomra veszélyességéhez, továbbá az egyéb súlyosító és enyhítő körülményekhez.^[69] Kiemelte azt is, hogy a bíróság feladata olyan nemű és mértékű szankció alkalmazása a meghatározott tételkereten belül, „amely kifejezi a társadalom megítélését az adott cselekménnyel kapcsolatban, ugyanakkor figyelemmel van az elkövető által megvalósított magatartásra és személyi társadalomra veszélyességére is”. Emellett figyelemmel kell lennie a speciális és a generális prevencióra is. Minden esetben követelmény, hogy a bíróság ezeket szem előtt tartva szabjon ki büntetést, vagy alkalmazzon intézkedést. Az ítéltábla értékelt a másodfokú bíróság döntését e célok szem előtt tartásával, és megállapította, hogy helyesen járt el a törvényszék. Hiánytalanul feltárta az enyhítő és súlyosító körülményeket, helyesen választotta meg a joghátrány nemét és mértékét.

Érdeemes foglalkozni azzal a megállapítással, melyet az ítéltábla tett, miszerint a bíróság feladata az alkalmazott joghátrányon keresztül a társadalom a cselekményt illető megítélésének kifejezésre juttatása. Mint ahogyan azt a fejezet elején említettem, a társadalmi reakció érzelmileg rendkívül emelkedett az állatkínzásos ügyekkel kapcsolatban. Mennyiben kell-e ezt figyelembe vennie a bíróságnak, amikor büntetést szab ki? A köztudatban sok emberhez eljutó, médiafigyelmet kapó ügyekben vajon erőteljesebb faktornak számít-e a szankció megválasztásakor az, hogy nagy a társadalmi igény az elkövető súlyos megbüntetésére? A bíró a saját belátása szerint dönt, amikor meghatározza a szankció nemét és mértékét, ugyanakkor ezt a belátást szorítja keretek közé,

[68] Be. 615.§ (2) bekezdés a) pont.

[69] Btk. 80.§ (1) bekezdés.

és ezzel korlátozza a jogalkotó által törvényben megszabott büntetéskiszabási elvek rendszere. A hatályos szabályozás szerint a bírónak a büntetés célját, a büntetési tételkeretet, a bűncselekmény tárgyi súlyát, az elkövető bűnösségének fokát, társadalomra veszélyességét és az enyhítő és súlyosító körülményeket kell figyelembe vennie, mikor büntetést szab ki, vagy intézkedést alkalmaz.^[70] Ez a felsorolás nem tartalmazza szempontként azt, amit az ítéletábra megfogalmazott jelen ügyben, vagyis, hogy a társadalmi megítélésnek is kifejezésre kell jutnia. Miképpen lehet ezt a helyzetet feloldani? Igaza van-e a fővárosi ítéletábrának, mikor ezt állítja, és fel kell-e egyáltalán oldani ezt a helyzetet? A mérleg egyik serpenyőjében vannak a jogalkotó által hozott büntetéskiszabási elvek és az azoknak való megfelelés, a másokban pedig a társadalomnak az elkövető megbüntetésére irányuló igénye és az ítéletábra állítása, miszerint a bíróságnak a cselekmény társadalmi megítélését is kifejezésre kell juttatnia.

Első gondolatom, hogy a társadalom cselekményt illető megítélésének a kifejeződése az enyhítő és súlyosító körülményeken keresztül valósulhat meg. Ennek körében az 56. Büntető Kollégiumi Vélemény vizsgálata feltétlenül szükséges. A vélemény a büntetéskiszabás aránytalanságainak megelőzése érdekében és az egészséges ítélkezés – mint a törvény előtti egyenlőség követelményének eleme – előmozdítása érdekében jelöli meg azokat az enyhítő vagy súlyosító körülményeket, melyek a büntetést befolyásolhatják. Az általam felvetett kérdés szempontjából releváns súlyosító körülmény lehet a bűncselekmények elszaporodottsága, akkor, ha a köztudomás szerint az ügyben elbírált vagy az ahhoz hasonló bűncselekmények száma (az elkövetéskor) a korábbi időszakhoz képest lényegesen emelkedést mutat, vagy ha a számuk az adott területen lényegesen magasabb volt az átlagosnál.^[71] 2018-ban a regisztrált állatkínzások száma 254, 2019-ben 586, 2020-ban 700, 2021-ben 590, 2021-ben 661, 2022-ben 574, 2024-ben pedig eddig 497. 2020-ig évről évre emelkedést mutattak ezek a számok, majd 2021-től hullámzó volt a statisztika. Az összes regisztrált állatkínzások száma 2018-tól 3862. Területi megoszlási alapon kiugró a szám Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében, ott regisztrálták az összes állatkínzás 13,13%-át, illetve kevéssel marad le ettől Szabolcs-Szatmár- Bereg megye, ahol ez az arány 12,55%.^[72] Elmondható, hogy két megyében követték el az összes regisztrált állatkínzások több mint negyedét. Ezek alapján úgy vélem, a bűncselekmény elszaporodottsága, mint súlyosító körülmény, e két megyében mindenképpen figyelembe veendő a büntetés kiszabásakor. Így éppen azon a földrajzi területen kerülnének kiszabásra súlyosabb büntetések, ahol a prevenciónak meginkább el kell érnie célját.

Nem mindegy, hogy milyen szankciót alkalmaz a bíróság. Bár a Btk. szigorúságot mutat a kiszabható szabadságvesztés mértékét illetően, mégis kevesebb azon esetek száma, ahol valóban kiszabásra kerül végrehajtandó szabadság-

[70] Fázsi, 2022, 625-641.

[71] 56. BK vélemény.

[72] Regisztrált bűncselekmények száma az elkövetés helye szerint 2018. II. félévtől, BSR, letöltve: 2024. november 23.

vesztés. A jogalkalmazó látszólag tartja magát a büntetőjog ultima ratio volta-hoz és ahhoz, hogy a szabadságot korlátozó büntetőjogi eszközrendszer csak feltétlenül szükséges esetben és arányos mértékben lehessen igénybe venni,^[73] és csak a legsúlyosabb esetekben szab ki végrehajtható szabadságvesztés-büntetést. Ugyanakkor fennáll a kérdés, hogy miért nem kerül végrehajtható szabadságvesztés-büntetés gyakrabban kiszabásra, ha a lehetőség adott rá, az pedig elmondható, hogy az annál enyhébb büntetések nem érik el céljukat, az állatkínzások száma nem mutat jelentős csökkenést, a társadalom igénye pedig egyre csak nő az elkövető büntetőjogi felelősségre vonására. A felfüggesztett szabadságvesztés büntetlen előéletűeknél nem igazán bírhat visszatartó erővel, hanem inkább azoknál, akikben egyébként fennáll a hajlam bűncselekmények elkövetésére. A büntetlen előéletűek esetén egyébként sem áll fenn reális esélye annak, hogy ismételten bűncselekményt követnek el, így, eltekintve a büntetett előlethez fűződő hátrányoktól, a büntetés „nem fáj”.^[74]

VI. A BÍRÓI GYAKORLAT ÉS A TÁRSADALMI IGÉNY TALÁLKOZÁSÁNAK KÉRDÉSE

1. Kérdőíves kutatás

Fontosnak találtam empirikus kutatást végezni arra a kérdésre vonatkozóan, hogy a feldolgozott ügyben a társadalmi igénnyel konform-e a bíróság által alkalmazott intézkedés, a két év próbára bocsátás. Arra, hogy ezt a kérdést megválaszoljam, a kvantitatív kutatási módszerek körébe sorolható kérdőíves megoldást választottam, mely alkalmas arra, hogy felderítő jelleggel vizsgáljam a témát.^[75] A kérdőívben a kérdések félig strukturáltak voltak.

68 kutatási alany töltötte ki a kérdőívet, a kérdőív kitöltése anonim volt, a kitöltők a kitöltésért ellentételezésben nem részesültek. A kitöltők megoszlása demográfiai adatai alapján: 42 fő, azaz a kitöltők 61,8% nő, 26 fő, azaz 38,2% férfi. Korcsoport szerinti megoszlásukat tekintve, 18 év alatti gyermekkorú személy 3 fő – 4,4%, 18-30 év közötti fiatal felnőtt 51 fő – 75%, 31-60 év közötti felnőttkorú 10 fő – 14,7%, hatvan év feletti személy 4 fő – 5,9%.

A kérdőív leírásában ismerttettem röviden a jogban nem jártas személyek számára is közérthetően a tényállást, illetve a vádlottra vonatkozóan leírtam, hogy a vádlott büntetlen előéletű és tettének következményét nagyon sajnálta, a kismacskának jó sorsot szánt. Azért, hogy az ne befolyásolja a kitöltőket a válaszában, a bíróság ítéletét nem ismerttettem. Ezeket túl beidéztem a Btk.-ból az ítélet szerinti törvényi tényállást.

[73] 30/1992. (V.26.) ABH.

[74] Fedor, 2024, 10-11.

[75] Babbie, 2003, 274.

Az első kérdésben a kitöltőknek nyolc elem közül kellett egyet bejelölnie: ki kellett választaniuk azt az intézkedést vagy büntetést, ami meggyőződésük szerint az „ideális szankció” a vizsgált ügyben. Az egyes intézkedéseket és büntetéseket röviden megmagyaráztam, így a jogban járatlan kitöltők is megismerhették az egyes szankciók lényegét. Második kérdésnek tettem fel azt, hogy a kitöltők adjanak meg mértéket is az általuk választott szankcióhoz (értelemszerűen ahol ez értelmezhető, így megrovás választása esetén nem). Az e kérdésre adott válaszokból eredmény nem mutatható ki, a válaszadók jelentős része ugyanis nem adott meg értéket.

A válaszadók legnagyobb része, 22,1%-a (15 fő) végrehajtandó szabadságvesztést ítélt/gondolt megfelelő büntetésnek, a második legtöbb esetben jelölt válasz a felfüggesztett szabadságvesztés volt, ezt 20,6% (14 fő) választotta. A személyi szabadságot elvonó szankciók között említendő az elzárás, ezt a válaszadók jóval kisebb hányada, mindössze 2,9% (2 fő) ítélte a legmegfelelőbbnek. A munka jellegű szankciók számos esetben kerültek kiválasztásra: a válaszadók 13,2%-a (9 fő) választotta a közérdekű munkát, 8,8% (6 fő) pedig jóvátételimunka-intézkedést alkalmazott volna. A válaszok 14,7%-a (10 fő) szerint pénzbüntetés kiszabása a célravezető ebben az ügyben. Az enyhének minősülő megrovást 11,8% (8 fő) választotta, a próbára bocsátást pedig 5,9% (4 fő) találta optimálisnak.

Első ránézésre két szembetűnő eredmény figyelhető meg, az, hogy a legsúlyosabbnak minősülő végrehajtandó szabadságvesztést választották a legtöbben, illetve az, hogy a bírósággal egyetértők és a próbára bocsátást legmegfelelőbbnek találók száma rendkívül kisebbségben volt, ez a második legkevesebbszer választott szankciónak mutatkozott.

Úgy gondolom, ez az ügy kifejezetten alkalmas volt arra, hogy a vizsgált kérdés alapjául szolgálhasson, sokkal inkább, mint egy kiemelten súlyos, brutális állatkínzással kapcsolatos ügy. Ott ugyanis valószínűsítem, hogy kevésbé változatos válaszok születtek volna, mint ebben az ügyben, ahol az állatkínzás fennállta, foka, milyensége árnyaltabban jelenik meg. Érdekes eredménynek tartom azt is, hogy a válaszadók majdnem negyede a munka jellegű szankciókat választotta. Egyértelműen látszik az eredményekből, hogy a válaszadók jóval súlyosabban értékelték a történeti tényállást és súlyosabb szankciót alkalmaztak volna, mint ahogyan az eljáró bíróság döntött. Az igény tehát arra, hogy az állatkínzás elkövetőit felelősségre vonják, megbüntessék, igazolhatóan jelen van a társadalomban, sőt erőteljesebben is, mint ahogyan arra a jogalkalmazás során sor kerül.

2. Az állatkínzás jövőbeli szankcionálása

A fent elemzett állatkínzás vétsége ügyben alkalmazott szankció gondolatokat ébresztett bennem is. A kérdőívet kitöltőkkel részben egyetérték. Tekintettel a büntetőjog ultima ratio mivoltára, a szabadságvesztés-büntetés jelen esetben nem indokolt, ugyanakkor a próbára bocsátást sem érzem célravezetőnek, a mindennapi életben nem okoz ugyanis hátrányt. Állatkínzásos ügyekben – an-

nak enyhébben minősülő eseteiben – kifejezetten a közérdekű munkát vagy a jóvátételi munkát tartom a legalkalmasabb szankciónak. A munka elvégzésére kijelölt helyek lehetnének állatvédő szervezetek telephelyei vagy gyepmesteri telepek. Az állatkínzás „mellékhatása” egyben az is, hogy az állatvédő alapítványok telházal üzemelnek, igen sokszor jelentős munkaerőhiánnyal ellátva a feladatokat. A közérdekű munka és a jóvátételi munka ilyen helyeken történő elvégzése könnyíthetne ezeken a szervezeteken.

Jogos a kérdés, miszerint az, aki állatot kínoz, az állatok közelébe engedhető-e. Értelemszerűen nem egyedül tartózkodik az elítélt a helyszínen, mikor a munkát végzi, továbbá pártfogó felügyelő mellett is végezhető lenne az ilyen munka. Olyan esetet sem tartok elképzelhetetlennek, hogy nem önállóan, szankcióként végeznék ezt a munkát, hanem a pártfogó felügyelet különös magatartási szabályai körében kaphatna helyet annak előírása, hogy az elítélt állatvédőknek segítsen be.^[76] Ez utóbbinak jogi alapját a Btk. 71. § (3) bekezdése teremti meg, mivel a bíróság, illetve az ügyészség a Btk. 71. § (2) bekezdésben felsorolt magatartási szabályokon kívül más magatartási szabályokat is előírhat, különös tekintettel a bűncselekmény jellegére, az okozott kárra és az elkövető társadalmi beilleszkedése esélyeinek növelésére.

Mindezek mellett, a jelenleg Ávtv.-ben szereplő állattartástól való eltiltás Btk. szerinti szankciók közé való felvételét is helyesnek tartom. A Btk.-ban nem csupán az állatkínzás az, ami állatokkal szorosan kapcsolatos bűncselekmény, hanem az orrvadászat, orvhalászat és a tiltott állatviadal szervezése bűncselekmények is. Ha az állattartástól való eltiltás a Btk.-ban szabályozott büntetés vagy intézkedés lenne, elkerülhetővé válna az a *ne bis in idem* elvébe ütköző megoldás is, hogy az ügyész az állatvédelmi szabályok súlyos megsértése miatt – miután már jogerősen lezárult miatta a büntetőügy is – polgári pert indít annak érdekében, hogy az állattartástól tiltsa el a bíróság az elítéltet. Ez történt például abban az ügyben is, ahol, miután az elkövetőt állatkínzás vétsége miatt a Kalocsai Járásbíróság jogerősen végrehajtásában próbaidőre felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte, mivel az kutyáját kitette, az országút mellett hagyta, az ügyész pert indított azért, hogy a polgári bíróság az elítéltet egy évre tiltsa el a kedvtelésből tartott állatok tartásától.^[77] Ezen, a kétszeres értékelés tilalmába ütköző jogintézmény Alaptörvény-ellenességéről határozott a 13/2024. (V. 30.) AB határozat. Ennek részletezésétől azonban a terjedelem észszerű keretek közt való megőrzése végett eltekintek.

[76] Ambrus, 2021, 452-466.

[77] Magyarország Ügyészsége: Kutyáját az országút mellett hagyta – állattartástól eltiltás érdekében perel az ügyészség – fotóval – a Bács-Kiskun Vármegyei Főügyészség sajtóközleménye, 2023.

VII. ÖSSZEGRZÉS

A tanulmány elején áttekintettem az állatkínzás történeti fejlődését, korszakokon átívelő módon, kezdve egészen az ókori görög világtól napjainkig. Úgy vélem, érdekes megállapítások tehetők már csak a történeti rész alapján is, arra vonatkozóan, hogyan értékelte a múlt századok embere az emberek és az állatkínzás közötti kapcsolatot, az állatok felé tanúsított erőszakos magatartás lehetséges következményeit.

A történeti részt követően kimerítően elemeztem az állatkínzás valamennyi alap- és minősített esetét, kiemelt figyelmet fordítva a jogi tárgyra és arra, hogy a jogi tárgy(ak)ból miként vezethető le az, hogy állatkínzás esetén az állatgazdája – amennyiben harmadik, külső személy az elkövető – lehet sértettje a bűncselekménynek, és megilletetheti-e a pótmagánvádlóként való fellépés joga.

Ezután megfogalmaztam felvetésemet, miszerint az állatkínzás büntetésének társadalmi igénye, illetve az a társadalmi reakció, amit ezek az ügyek kiváltanak, nem feltétlenül jelennek meg a jogalkalmazásban. Elemeztem egy ügyet, melynek tárgya állatkínzás büntette volt, továbbá részletesen elemeztem egy további ügyet, melynek tárgya állatkínzás vétsége, az elsőfokútól a harmadfokú eljárásig. Ez utóbbi ügyben empirikus kutatást végeztem, arra a kérdésre keresve a választ, hogy a bíróság által kiszabott büntetés összhangban van-e a társadalmi igénnyel. Ebből izgalmas következtetéseket vontam le és értékeltem az eredményt.

Végezetül, foglalkoztam röviden azzal, milyen szankció alkalmazása volna a legcélszerűbb állatkínzásos ügyekben, és említettem egy ezzel kapcsolatos, aktuális alkotmányossági problémát is, melynek részletes kifejtésére a jövőben még szeretnék figyelmet fordítani.

HIVATKOZÁS (MLA)

Kalinowski, Virág Alicja. „Az állatkínzás hazai szabályozása: találkozik-e a társadalmi igény és a jogalkotó akarata?” *Jog-Állam-Politika: Jog- és politikatudományi folyóirat*, vol. 17, no. 4, 2025, pp. 193-221. <https://doi.org/10.58528/JAP.2025.17-4.193>

IRODALOM

- Ambrus István (2021): Az állatkínzás bűncselekményének jogi tárgyai, egyes dogmatikai kérdései, valamint de lege ferenda szabályozása. In: *Magyar Jog*. 2021/7-8. sz.
- Ambrus István (2022): Az állatkínzás újrászabályozása a változó társadalmi felfogás tükrében. In: Gárdos-Orosz Fruzsina (szerk.): *A magyar jogrendszer rezilienciája 2010–2020*. Társadalomtudományi Kutatóközpont – ORAC, Budapest.
- Babbie, Earl (2003): *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Balassi Kiadó, Budapest.

- Baksa János (szerk.) (1925): A rendőrség és az állatvédelem. In: *A Rend.* V. évf., 13. sz.
- Bertaldó András (2016): Az állatkínzás bűncselekménye. In: *Belügyi Szemle.* 2016/4. sz. DOI: <https://doi.org/10.38146/bsz.2016.4.8>.
- Diós István (szerk.) (2009): *A szentek élete I.* Szent István Társulat, Budapest.
- Dornfeld László (2023): A gyűlöletbeszéd és a kibermegfélemlítés szabályozása Magyarországon. In: *Az összehasonlító jog eszközével a gyűlölet ellen.* Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Budapest. DOI: https://doi.org/10.47079/2023.nz.gyuloletbeszed.10_15.
- Fázsi László (2022): A büntetés-kiszabás elvei bírói szemmel. In: *Magyar Jog.* 2022/11. sz.
- Fedor Zsuzsanna Réka (2024): *Az állatvédelem büntetőjogi vonatkozásai – különös tekintettel az állatkínzás törvényi tényállására.* Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Doktori Iskola, Budapest.
- Fialka Orsolya – Soczó Rafael (2023): Az élőállat mint bűnjel, és ennek gyakorlati kérdései. In: *Ügyészek Lapja.* 2023/3. sz.
- Földi András – Hamza Gábor (2020): *A római jog története és intézményei.* Huszonnegyedik kiadás. Oktatási Hivatal, Budapest.
- Hodges, Cynthia (2008): *The Link: Cruelty to Animals and Violence Towards People.* Animal Legal & Historical Center, Michigan State University College of Law, United States.
- Horváth Vera Judit (2017): *Az állatkínzás büntetőjogi szabályozása hazánkban.* Magyar Bírói Egyesület. (Elérhető: www.mabie.hu. Letöltés ideje: 2024. október 7.).
- Husak, Douglas (2004): The Criminal Law as Last Resort. In: *Oxford Journal of Legal Studies.* Vol. 24, No. 2 Summer.
- Jámbor Adrienn – Paulovics Anita (2014): A társállatokkal kapcsolatos rendelkezések a büntetőjogban. In: *Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai.* 2014/14. sz.
- Jogaszegylet.hu: Jövő év januárjától szigorodnak az állatok védelmére irányuló büntetőjogi szabályok, 2021. (Elérhető: www.jogaszegylet.hu. Letöltés ideje: 2024. október 7.).
- Károlyi Judit (2006): Az állatkínzás szabályozásának fejlődése Magyarországon. In: *Acta Juridica et Politica.* Tomus LXVIII. Fasc. 13. Szeged
- Karsai Krisztina (szerk.) (2022): *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez.* Wolters Kluwer, Budapest.
- Kniess, Johannes (2018): Bentham on animal welfare. In: *British Journal for the History of Philosophy.* 2018, 27(3). DOI: <https://doi.org/10.1080/09608788.2018.1524746>.
- Lénárdné Maletics Borbála – Nochta Tibor (2022): Az állatok magánjogi státuszhelyzetéről. In: *Magyar Jog.* 2022/5. sz.
- Lizak, Agata (2017): *Porzucanie zwierząt w świetle prawa karnego. Teoria i praktyka.* Internetowy Przegląd Prawniczy. Uniwersytet Jagielloński, Krakow, Poland.
- Mészáros Ádám (2020): *A bűncselekmény fogalmának alapkérdései.* Országos Kriminológiai Intézet, Budapest.
- Nagy Csilla (2024): Eltiltás az állattartástól – A szankció alkalmazásának feltételei és a szabályozás által sajnálatosan biztosított 'egérutak'. In: *Jogi Fórum.* 2022. 09. 28. (Elérhető: www.jogiforum.hu. Letöltés ideje: 2024. október 8.).
- Nagy Ferenc: Gondolatok a jogi tárgyról. In: *Büntetőjogi Kodifikáció.* 2008/1. sz.
- Németh Imre (2011): Gondolatok az erkölcsi alapú kriminalizációról. In: *Közjogi Szemle.* 2011/3. sz.
- Németh Imre (2019): Prevenció, avagy a büntetőjog funkcióváltása. In: *Jog-Állam-Politika: Jog- és politikatudományi folyóirat.* 2019/2. sz.
- Newmyer, Stephen T. (1995): Plutarch on the Moral Grounds for Vegetarianism. In: *The Classical Outlook.* Vol. 72/1995, Issue 2.

- Polt Péter (szerk.) (2016): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez*. Opten Informatikai Kft., Budapest.
- Tilki Katalin (2020): A jogerős felmentő ítélettel befejezett állatkínzásos ügyek. In: *Ügyészek Lapja*. 2020/1. sz.
- Vetter Szilvia (2020): *Az állatkínzás szabályozása gazdasági és társadalmi mutatók tükrében*. Szent István Egyetem, Gödöllő.
DOI: <https://doi.org/10.1556/2065.182.2021.5.9>.
- Vetter Szilvia (2023): Az állatkínzás büntetőjogi tényállásának szigorítása Magyarországon az elmúlt évtizedek kriminológiai és pszichológiai kutatásainak tükrében. In: *Ügyészek Lapja*. 2023/3.
- Vetter Szilvia (2024): *Állatvédelmi jog*. L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- Wellmann György (szerk.) (2024): *Polgári Jog I-IV. – új Ptk. – Kommentár a gyakorlat számára*. Orac Kiadó, Budapest.

JOGFORRÁSOK

- 1879. évi XL. törvénycikk a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról.
- 1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről szóló.
- 2004. évi X. törvény a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és a hozzá kapcsolódó jogszabályok módosításáról.
- 2008. évi LXXXIV. törvény a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló.
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény.
- 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról.
- 56. BK vélemény.
- 90. BK vélemény.
- T/6655. Képviselői önálló indítvány.

ÍTÉLETEK JEGYZÉKE

- 30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992.
- BH2013.183.
- EBD2014. B.8.
- EBD2015. B.11.

ONLINE FORRÁSOK

- Magyar Állatvédelem: A kutya, aki miatt törvényt hoztak az állatkínzás ellen, 2022. (Elérhető: www.magyarallatvedelem.hu. Letöltés ideje: 2024. szeptember 30.).
- Magyar Állatvédelem: Gombostúkkal átszúrt virsliket szórtak szét Budapesten, 2024. (Elérhető: www.magyarallatvedelem.hu. Letöltés ideje: 2024. október 22.).

- Magyarország Ügyészsége: Kutyáját az országút mellett hagyta – állattartástól eltiltás érdekében perel az ügyészség – fotóval – a Bács-Kiskun Vármegyei Főügyészség sajtóközleménye, 2023. (Elérhető: www.ugyeszseg.hu. Letöltés ideje: 2024. november 29.).

EGYÉB FORRÁSOK

- Bíróság.hu: Pótmagánvadás eljárás, 2024. (Elérhető: <https://birosag.hu/sites/default/files/potmaganvadas.pdf>. Letöltés ideje: 2024. november 23.).
- BSR: Regisztrált bűncselekmények száma az elkövetés helye szerint 2018. II. félévtől. (Elérhető: www.bsr.bm.hu. Letöltés ideje: 2024. november 23.).

Szerényi Gábor grafikája